

До спеціалізованої вченої ради Д 12.105.03
у Донбаській державній машинобудівній академії
Міністерства освіти і науки України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

УРАКІНА Максима Геннадійовича

**«Механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень
в системі забезпечення фінансової безпеки держави»**

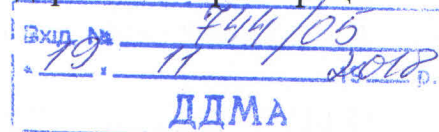
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність роботи та її зв'язок з науковою тематикою

Сучасні умови розвитку економік країн світу характеризуються зростанням внутрішніх та зовнішніх боргів, наявністю низки проблем з обслуговування державного та гарантованого державою боргу, а також зростанням ролі політики управління державним боргом в забезпеченні фінансової стійкості та економічного зростання. В умовах політичної та економічної нестабільності, які характерні для України, проблема забезпечення фінансової безпеки є досить важливою та актуальною. Зовнішні запозичення використовуються урядом в якості інструменту балансування доходів та видатків державного бюджету, відновлення ліквідності країни, формування достатніх міжнародних резервів тощо. Водночас значне нарощування державного боргу становить загрозу стійкості фінансової системи та негативно впливає на економічне зростання. Об'єктивною необхідністю за таких умов є визначення методичних підходів та механізмів підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі фінансової безпеки. Визначення напрямів використання зовнішніх державних запозичень для виходу з боргової кризи та поживлення економічного зростання країни є передумовою забезпечення фінансової безпеки країни. Тому питання щодо підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави, які розглядаються в науковому дослідженні Уракіним М.Г., є досить актуальними та своєчасними.

По актуальність роботи свідчить її тісний зв'язок з науково-дослідною тематикою Донбаської державної машинобудівної академії Міністерства освіти і науки України за темами: «Механізм фінансово-економічного управління розвитком на макро- та мікрорівні» (номер державної реєстрації 0114U003938, 2016-2018 рр.), в межах якої автором запропоноване удосконалення механізму підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки країни; «Фундаментальні та прикладні аспекти фіскальної децентралізації як засобу реалізації соціально-економічної політики на пост-конфліктних територіях» (номер державної реєстрації

0116U003939, 2016-2017 pp.), у межах якої автором визначено теоретичні положення політики підвищення результативності зовнішніх державних запозичень й запропоновано удосконалення методичного підходу до оцінки стану боргової політики країн світу та її впливу на національну економіку.

Основні наукові результати, які одержано автором, та їх новизна

Теоретичні, науково-методичні та практичні рекомендації, висновки та пропозиції, які представлені в дисертації Уракіна Максима Геннадійовича є результатом авторського підходу до вирішення актуального науково-практичного завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних та науково-практичних засад підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки країни. Науковому дослідженню притаманні всебічність вивчення проблеми при розв'язанні поставлених завдань, повнота викладення матеріалу, логічна послідовність викладення матеріалу. Серед отриманих автором результатів, які характеризуються науковою новизною, слід виділити наступні:

ґрунтовний аналіз теоретичних джерел щодо трактування дефініції «економічна безпека» (с. 25–28, табл. 1.1), факторів економічної безпеки (с. 29–31), сприяло виділенню у складі економічної безпеки внутрішньої та зовнішньої складових (с. 31); а дослідження підходів до трактування поняття «фінансова безпека держави» (с. 32-34) й факторів зовнішнього середовища (с.35-36) дозволили розвинути категоріальний апарат фінансової науки завдяки виокремленню та обґрунтуванню місця зовнішньої складової у складі фінансової безпеки держави (с. 37-38, рис. 1.1), що сприяє визначенню основних пріоритетів забезпечення фінансової безпеки в період глобальних фінансових криз та дії інших факторів зовнішнього середовища;

вивчення сучасних механізмів зовнішніх державних запозичень, зокрема підходів до розуміння сутності державних запозичень (с. 39-42), потенційних загроз, що існують в зовнішньому середовищі (с. 42), а також пов'язаної з потоками позикового капіталу діяльності основних міжнародних фінансових організацій (с. 42-48) та транснаціональних корпорацій (с. 48-49) дозволило виокремити позитивні та негативні наслідки співробітництва країни з міжнародними фінансовими організаціями та розвинути науковий підхід до залучення державою міжнародних запозичень (с. 50-54, рис. 1.2) із досягненням виконання головного критерію залучення зовнішніх запозичень – забезпечення стабільності економіки та збереження фінансової безпеки країни;

дослідження концепції боргового фінансування в частині розуміння в сучасній науковій літературі державного боргу (с. 55-58, табл. 1.3) та зовнішнього державного боргу (с. 58-60, табл. 1.4), взаємозалежності між обсягом зовнішнього державного боргу та економічним зростанням країни (с. 60-65) дозволили виділити позитивні та негативні наслідки залучення міжнародного позикового капіталу (с. 65-69), та запропонувати удосконалення теоретичних положень політики підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави (с. 70-71, рис. 1.3), завдяки виділенню заходів щодо оптимізації структури

державного боргу та напрямів вдосконалення механізму комплексної економічної політики та управління зовнішніми державними запозиченнями;

проведений аналіз стану державної боргової політики національних економік світу для 30 країн (с. 74-89) дозволив виробити рекомендації щодо удосконалення методичного підходу до оцінки стану боргової політики країн світу та її впливу на національну економіку (с. 90-91, рис. 2.8) шляхом застосування поетапної кластеризації досліджуваних країн за показниками співвідношення державного боргу до ВВП, зовнішнього боргу до ВВП, дефіциту бюджету, сальдо поточного рахунку платіжного балансу, приросту ВВП з виділенням найбільш сприятливих та найбільш негативних дій уряду при залученні зовнішнього фінансування;

грунтовний аналіз зовнішніх державних запозичень України за 2009-2017 рр. (с. 91-107) дозволив встановити основні негативні тенденції в управлінні державним та зовнішнім державним боргом: зростання зовнішнього боргу, збільшення питомої ваги зовнішнього державного боргу, а відтак – посилення залежності уряду від зовнішніх позичальників, зростання валютних ризиків та ризиків девальвації національної валюти, не достатній рівень золотовалютних резервів – наслідками чого є зменшення фінансової безпеки країни, стабільності фінансового сектору, падіння економіки в цілому.

дослідження існуючих методичних підходів до оцінки фінансової безпеки країни на основі показників управління державним боргом в світовій і вітчизняній практиці (с. 108-112) дозволило запропонувати власну комплексну систему індикаторів зовнішньої фінансової безпеки країни, до якої крім індикаторів зовнішнього боргу включені індикатори платіжного балансу, бюджетні індикатори та індикатори міжнародних резервів (с. 113-119), що сприяє проведенню більш глибокого та якісного аналізу наслідків залучення зовнішніх державних запозичень на стан фінансової захищеності держави (с. 120-122);

вивчення досвіду використання секторального підходу в залученні зовнішніх кредитних ресурсів (с. 124-127) дозволив удосконалити методичний підхід до аналізу результативності залучення зовнішніх запозичень для забезпечення фінансової безпеки країни (с. 133-139, рис. 3.1) шляхом поетапної розробки структури індикативних показників, аналізу тенденцій залучення зовнішніх запозичень і їх впливу на основні макроекономічні показники, обґрунтування пріоритетності внутрішньої секторальної політики щодо залучення зовнішніх запозичень, розробки системи важелів та інструментів позикової політики країни. Реалізація запропонованого методичного підходу (с. 140-154) засвідчила гнучкість цього інструменту політики управління державним боргом для визначення напрямів ефективного використання залучених коштів при забезпеченні фінансової безпеки країни;

для забезпечення ефективності використання зовнішніх державних запозичень запропоновано удосконалення механізму підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі фінансової безпеки держави (с. 155-170, рис. 3.2), який завдяки поєднанню заходів боргової, промислової та фінансової політик дозволить відновити темпи економічного зростання та утримання на достатньому рівні показників фінансової безпеки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Наукові положення, які є підсумком наукових пошуків автора є досить обґрунтованими та аргументованими. Пропозиції автора засновуються на положеннях економічної теорії, теорії фінансів, макроекономічного розвитку, фінансового регулювання та безпеки економічних систем; досліджень та аналізуванні статистичних даних Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Національного банку України, міжнародних фінансових організацій – Міжнародного валютного фонду, Світового банку, а також наукових розробок вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків з питань бюджетної, боргової політики та забезпечення безпеки фінансової системи країни. Для забезпечення концептуальної єдності дослідження, в дисертації застосовано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема абстрактно-логічний, узагальнення, системний і структурний методи, порівняння, групування, аналізу та синтезу тощо.

Про достовірність отриманих результатів свідчить використання в дослідженні широкого кола нормативно-правових документів з питань промислової політики, політики управління державним боргом, фінансової політики та політики забезпечення економічної (у т.ч. фінансової) безпеки; великого обсягу статистичної та звітної інформації вітчизняних та міжнародних організацій; результатів наукової та практичної діяльності вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, власних досліджень автора. Про комплексність та всебічну обґрунтованість отриманих результатів свідчить аналіз та систематизація 196 літературних джерел.

Достовірність результатів дослідження забезпечується науково зваженим та обґрунтованим використанням різноманітних загальнонаукових та конкретно-наукових методів дослідження, апробацією основних висновків і розроблених рекомендацій.

Практичне значення отриманих результатів дослідження

Практичне значення проведеного Уракіним М.Г. наукового дослідження полягає в можливості використання розроблених науково-практичних рекомендацій в діяльності як окремих державних установ для підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі фінансової безпеки держави при реалізації промислової політики, політики управління фінансовим боргом та фінансової політики.

Ще одним аргументом на користь практичної спрямованості проведеного дослідження є впровадження окремих його результатів в практичну діяльність Департаменту боргової та міжнародної фінансової політики Міністерства фінансів України (довідка від 23.11.2016 № 01/185) в частині апробації підходу до аналізу результативності залучення зовнішніх запозичень для забезпечення фінансової безпеки країни; фінансового управління Краматорської міської ради (довідка № 01-15-01/309 від 17.04.2018 р.) при оцінці значимості науково-практичні рекомендації щодо удосконалення механізму підвищення

результативності зовнішніх запозичень в системі фінансової безпеки держави; ТОВ «Інформаційне агентство «Інтерфакс-Україна», м. Київ (довідка від 23.03.2018 № 05/229) в частині використання в практичній діяльності аналітичних матеріалів та висновків дисертаційної роботи; також теоретичні напрацювання автора запроваджено в освітню діяльність Донбаської державної машинобудівної академії МОН України при викладанні курсів «Міжнародні фінанси», «Управління фінансовими ризиками» (довідка № 036–05/507 від 06.04.2018 р.)

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором працях

Наукові положення, висновки та рекомендації, отримані автором в процесі дослідження достатньо висвітлені в наукових публікаціях. За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць загальним обсягом 3,73 ум.-друк.арк., з яких особисто дисертанту належить 3,01 ум.-друк.арк. Шість наукових праць здобувача опубліковано у наукових фахових виданнях з економіки, з них три – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, чотири тез доповідей за матеріалами конференцій. У роботах, опублікованих у співавторстві, внесок Уракіна М.Г. стосується безпосередньо теми дисертації і має елементи наукової новизни.

Стиль та мова викладення результатів дослідження

Зміст дослідження характеризується науковим стилем викладання, лаконічністю і послідовністю. Логічний зв'язок і наступність узагальнень і висновків є особливістю всіх розділів і підрозділів в дисертації. Основні результати, висновки і пропозиції достатньо повно обґрунтовано і аргументовано.

Дискусійні положення дисертації та зауваження

Відзначаючи у цілому високий науковий рівень представленої дисертації, необхідно зауважити, що робота не позбавлена деяких недоліків, а ряд її положень є дискусійними. Основні зауваження по роботі зводяться до наступного:

1. У пп. 1.1 автор наводить розвиток категоріального апарату фінансової науки «шляхом виокремлення у складі фінансової безпеки зовнішньої складової», зазначаючи кілька трактувань даного поняття, які не до кінця узгоджені між собою (с. 38):

«характеризується таким рівнем міжнародних фінансових відносин, за якого досягається фінансова невразливість основних господарських одиниць (домогосподарств та підприємств), фінансової системи, державних установ до потенційних потрясінь на світовому ринку, зовнішніх потоків фінансування та витрат на обслуговування боргу»;

«означає безпеку оточуючого середовища, в якому функціонує фінансова система. Загрози в цьому випадку полягають у втраті платоспроможності через

зовнішні джерел фінансування, можливі розбіжності між цілями власників іноземного капіталу та потребами національної економіки».

Також додаткового пояснення потребує процес «формування власної національної позиції» та «саморозвитку» зовнішньої фінансової безпеки.

2. У науковому підході до залучення міжнародних запозичень, який узагальнено подано на рис 1.2 (с. 53) розглядаються виключно фінансові ресурси міжнародних фінансових організацій, а на с. 48-49 згадуються також транснаціональні компанії як джерело позикового капіталу й зовсім не приділено увагу міжурядовим запозиченням та облігаціям зовнішньої державної позики як формам державного кредитування.

3. Теоретичні положення політики підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави (рис. 1.3, с. 71) у блоці оптимізації структури державного боргу передбачають зміну співвідношення між внутрішнім та зовнішнім державним боргом. Більш доречним, на наш погляд, при реалізації політики підвищення результативності зовнішніх державних запозичень змінювати співвідношення між різними формами зовнішніх кредитів (кредиторами), а запропоновані напрями вдосконалення механізму управління зовнішніми державними запозиченнями (заходи інвестиційної політики, заходи підвищення ділової активності та сприяння розвитку підприємництва, заходи обмеження лібералізації політики щодо імпорту тощо) розглядати в розрізі окремих груп країн: високорозвинуті країни, країни з перехідною економікою, країни що розвиваються.

4. Не достатньо обґрунтованим є вибір 30 країн світу (Австрія, Бельгія, Канада, Чилі, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Ізраїль, Італія, Японія, Литва, Люксембург, Мексика, Нідерланди, Норвегія, Польща, Португалія, Словацька республіка, Словенія, Іспанія, Швеція, Швейцарія, Об'єднане королівство, США) для аналізу стану державної боргової політики національних економік за запропонованим автором методичним підходом до оцінки стану боргової політики країн світу та її впливу на національну економіку (пп. 2.1).

5. Запропонована у табл. 3.1 (с. 133) система індикаторів результативності залучення зовнішніх запозичень для забезпечення фінансової безпеки країни в якості окремої площини впливу представляє «створення робочих місць» з індикаторами «зайнятість» та «заробітна плата», що на нашу думку є складовою сектору «сталість розвитку», зокрема індикатора «Показники ринку праці».

Проте, зазначені зауваження носять дискусійний характер і не зменшують загального позитивного враження від дисертації.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Уракіна Максима Геннадійовича «Механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави» є комплексним цілісним логічним завершеним науковим дослідженням, в якому вирішено важливе науково-практичне завдання з обґрунтування теоретико-методичних та науково-практичних засад

підвищення результативності зовнішніх запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави.

Дисертація характеризується достатнім рівнем наукової новизни та практичної значимості. Опубліковані автором праці та автореферат відображають основні положення дисертації.

За формальними та якісними ознаками, рівнем і новизною дослідження дисертація «Механізм підвищення результативності зовнішніх державних запозичень в системі забезпечення фінансової безпеки держави» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013р. № 567 (зі змінами та доповненнями затвердженими Постановами № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Уракін Максим Геннадійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент

доцент кафедри обліку,
фінансів та економічної безпеки
ДВНЗ «Донецький національний
технічний університет» МОН України
(м. Покровськ),
к.е.н.

А. С. Марина

Підпис доцента кафедри ОФЕБ к.е.н. Мариної А. С. засвідчую.

Вчений секретар
ДВНЗ «ДОННТУ»

Н. С. Костюкова